

9

กีฬากับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักเรียน

Sports and Moral Ethical Development for Students

สิทธิพงษ์ ปานนาค
Sittipong Pannak

กีฬากับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักเรียน

Sports and Moral Ethical Development for Students

Received: August 24, 2018

Revised: November 26, 2018

Accepted: November 27, 2018

สิทธิพงษ์ ปานนาค
Sittipong Pannak

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมมนุษย์ ซึ่งความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าวนี้ เป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้คนมีน้ำใจไมตรีเป็นมิตรที่ดีต่อกัน สังคมมีความน่าอยู่ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มิใช่สังคมที่มีความเจริญเพียงแค่วัตถุนิยมแต่เป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความเจริญทางด้านความงดงามของจิตใจมนุษย์ ซึ่งในการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนั้นเราสามารถวางแผนและกำหนดทิศทางการเริ่มต้นพัฒนาโดยผ่านระบบของการศึกษา และทั้งนี้ในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันดีว่าการกีฬานั้นได้เข้าถึงคนทุกกลุ่มช่วงอายุ โดยเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็ก ซึ่งกีฬานั้นได้ถูกนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการเคลื่อนไหวร่างกาย และผู้ที่เล่นกีฬาจะต้องยึดถือการปฏิบัติให้เป็นไปตามรูปแบบวิธีการเล่น กติกากฎและระเบียบที่แต่ละชนิดได้กำหนดไว้ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนเรียนรู้ให้กับนักเรียนโดยใช้กีฬาเป็นสื่อ สามารถนำรูปแบบของการเล่นกีฬาไปประยุกต์ใช้และสอดแทรกในเรื่องของการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมโดยมุ่งเน้นให้เป็นที่ไปตามกรอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ด้าน ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรปัจจุบันที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้เป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนเรียนรู้ของโรงเรียนระดับต่างๆ ทั้งนี้การใช้กีฬาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักเรียน สามารถกำหนดการพัฒนาได้ดังนี้คือ ในด้านความรักชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ ด้านความซื่อสัตย์สุจริตด้านความมีวินัย ด้านการใฝ่เรียนรู้ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านการรักความเป็นไทย และด้านการมีจิตสาธารณะ ซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ด้านนี้มีความสอดคล้องและเกี่ยวข้องกันโดยตรงกับความมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีของนักเรียน

คำสำคัญ : กีฬา; คุณธรรมจริยธรรม; คุณลักษณะอันพึงประสงค์

Abstract

This article aims to reflect the importance of morality and ethics in human society. The morality and ethics are considered the main factors contributing to a peaceful and livable society as it can encourage people to be aware of kindness and generosity to each other. It also helps improve society from materialized society to spiritual- value society. In developing and promoting morality and ethics, one can plan and focus on development areas through the educational system. Currently, physical education and sports play important roles in developing vital physical qualities such as strength and are associated with people in different ways from children to adult; for example, to develop children body movement. In playing games and sports, players need to learn about self-discipline, observance of rights, and follow rules and regulations of different kinds of sports. Therefore, the instructors can apply different kinds of sports and insert the

content of morality and ethics to their students to provide experience in playing sports based on the eight desirable characteristics which are included in The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008), curriculum guidelines for compulsory education. The eight desirable characteristics consist of (1) love of nation, religion and king, (2) honesty and integrity, (3) self-discipline, (4) avidity for learning, (5) observance of principles of Sufficiency Economy Philosophy in one's way of life, (6) dedication and commitment to work, (7) cherishing Thai-ness, and (8) public-mindedness. These eight desirable characteristics are directly related to the moral and ethical values of the students.

Keywords : Sport; Morality and Ethics; Desirable Characteristics

บทนำ

ในโลกของยุคปัจจุบันการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความจำเป็นอย่างยิ่งกับการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านของการพัฒนาทางสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสะดวกสบายและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความสุขในการดำรงชีวิต ดังเห็นได้จากตัวอย่างเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ ประการหนึ่งที่ระบุว่า ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการวางแผนด้านการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีช่วยพัฒนาให้ประชาชน คนไทยทุกคนได้รับการส่งเสริมทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ความสามารถทักษะการประกอบอาชีพ ให้มีศักยภาพที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2555 : 12) ซึ่งจากการมุ่งเน้นด้านการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดังกล่าวนั้น ยังมีส่วนอื่นๆ อีกหลายประการที่เกี่ยวข้องไม่เว้นแต่ในด้านของการกีฬา อาทิเช่น การแข่งขัน การรับชมและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกีฬา ซึ่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬานำไปสู่ความเป็นเลิศ จนทำให้การแข่งขันกีฬาหลายเป็นการเอาจริงเอาจัง มีการพัฒนาไปสู่กีฬาอาชีพ และเป็นการแข่งขันที่หวังผลชนะหรือแพ้ มากกว่าเรื่องของอาการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และทั้งนี้จากความหมายของคำว่ากีฬาที่แท้จริงนั้น ได้หมายถึงกิจกรรมการออกกำลังกายหรือการเคลื่อนไหวที่กำหนดรูปแบบ วิธีการเล่น กติกา ซึ่งอาจจะมีการแข่งขันด้วยก็ได้ ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น กีฬาทีม กีฬาเดี่ยว หรือกีฬาคู่ กีฬาต่อสู้ป้องกันตัว กีฬาทางน้ำ เป็นต้น ในอีกความหมายหนึ่งกีฬายังหมายถึง กิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเพื่อความสนุกสนานและเพื่อแสดงออกซึ่งความหมายและความสวยงามด้วยการเคลื่อนไหวของร่างกายในเวลาว่างและให้เป็นที่ไปตามกฎและระเบียบที่วางไว้ ทั้งนี้โดยไม่หวังผลตอบแทนอย่างอื่นนอกเหนือจากผลที่เกิดจากกิจกรรมในตัวของมันเองเท่านั้น (วรวิทย์ คงมนต์, 2551 : 9) ดังนั้นจากการเปลี่ยนแปลงความมุ่งหมายของการเล่นกีฬา ซึ่งเราอาจจะเคยได้ยินคำกล่าวของการเล่นกีฬาที่ว่า “รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย” อาจเปลี่ยนแปลงความมุ่งหมายการเล่นที่เกี่ยวข้องกับค่าตอบแทนที่เป็นจำนวนเงินเพื่อผลประโยชน์ของการแข่งขันมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันสภาพของสังคมไทยนั้นได้ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันของสังคมเป็นอย่างมาก เพราะถือได้ว่าคุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้สภาพสังคมของมนุษย์มีการประสานความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ในทางกลับกันสภาพทางสังคมไทยนั้นก็กำลังเผชิญปัญหาในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมของผู้คนเช่นเดียวกันจากการอธิบายของท่าน นิคม ไวยรัชพานิช อดีตประธานวุฒิสภา (คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, 2556 : 37) กล่าวว่า ผลกระทบกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการหลั่งไหลของวัฒนธรรมเข้าสู่บ้านเมืองของเราอย่างรวดเร็ว ผลักดันให้สังคมไทยมุ่งสู่ความเจริญทางวัตถุ ผู้คนในสังคมแสวงหาความเจริญในชีวิตทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ในขณะที่ผู้มีอำนาจบริหารบ้านเมืองต่างมุ่งเน้นไปที่ศักยภาพในด้านการแข่งขันกับต่างประเทศต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าให้ทัดเทียมนานาชาติ จึงเกิดการพัฒนาทางด้านวัตถุและให้ความสนใจกับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศเป็นส่วนใหญ่ จึงเกิดการปล่อยปละละเลยในเรื่องการพัฒนาจิตใจตลอดจนมารยาทและวัฒนธรรมอันดีของคนในชาติ จนทำให้สังคมไทยในปัจจุบันเริ่มอ่อนแอลงเรื่อยๆ และกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤตทางด้านคุณธรรม จริยธรรมของคนไทย อันเป็นต้นเหตุที่จะนำไปสู่วิกฤตของประเทศชาติในอนาคต

ดังนั้นในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของคนจึงเป็นสิ่งที่จะต้องมีการปลูกฝัง การพัฒนาตั้งแต่คนในวัยเด็ก และเยาวชน ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ที่จะส่งเสริมพัฒนาทางด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะเรื่องความมีน้ำใจนักกีฬาซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญและเกี่ยวข้องกับการมีคุณธรรมและจริยธรรม (วรศักดิ์ เพียรชอบ อ้างอิงจาก กลิ่นประทุม แสงสุระ, 2550 : 15) ความมีน้ำใจนักกีฬาเป็นคุณธรรมที่ประกอบด้วยคุณธรรมที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้บุคคลสามารถมีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข เช่น น้ำใจที่เต็มไปด้วยความยินดีที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับ น้ำใจที่เต็มไปด้วยความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถ้อยอาสยซึ่งกันและกัน ซึ่งในความสำคัญของการเล่นกีฬานั้นหากเรามองที่คุณค่าประโยชน์และความสำคัญของเกมกีฬา ผู้ที่เล่นกีฬา จะทราบดีว่าจะต้องปฏิบัติตามกฎ กติกาของกีฬานั้นๆ รวมไปถึงการแสดงเจตนาในการเล่นที่ต้องไม่มุ่งทำร้ายคู่แข่งจนให้เกิดอันตราย หรือได้รับอุบัติเหตุในการแข่งขัน ผู้เล่นกีฬาจะต้องเล่นด้วยความมีน้ำใจนักกีฬา คือ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย รวมทั้งรู้จักการมีมารยาทการเป็นผู้เล่นที่ดีทั้งคู่ต่อสู้ ผู้ตัดสิน ผู้ฝึกสอนและผู้ชมการแข่งขัน ซึ่งจากความสำคัญและผลกระทบทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าว จึงถือได้ว่ากีฬาเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของคนได้ แต่ทั้งนี้ควรมีการกำหนดเป็นแนวทางและรูปแบบที่ชัดเจนในการเริ่มต้นพัฒนา ซึ่งหากพิจารณาถึงความเหมาะสมของการพัฒนาและปลูกฝังที่เห็นผลได้โดยง่ายควรมีการเริ่มต้นตั้งแต่เด็ก เยาวชน หรือวัยเรียนในสถานศึกษา เป็นต้น

หากพิจารณาถึงความเข้าใจและความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม อาจกล่าวให้เห็นถึงความชัดเจนได้ในลักษณะความหมายดังต่อไปนี้

ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542 : 6) ได้ให้ความหมายของคุณธรรม คือ อุปนิสัยอันงามที่มีอยู่ในใจคน ซึ่งอุปนิสัยอันงามนี้ได้จากความเพียรพยายามที่จะประพฤติกลายเป็นสิ่งเคยชิน คุณธรรมจะกลายเป็นหน้าที่ เพราะการกระทำหน้าที่จนเป็นนิสัยจะกลายเป็นคุณธรรม

พระมหาอาจริยพงษ์ คำตัน (2556 : 9) ได้ให้ความหมายคุณธรรม หมายถึง คุณงามความดี และคุณลักษณะหรือสภาวะ (นามธรรม) ที่มีค่าอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ซึ่งเป็นไปในทางที่ถูกที่ต้องหรือดีงาม คุณธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับสังคมมนุษย์ที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกัน เพราะคุณธรรมเป็นหลักแห่งความประพฤติปฏิบัติและมีจุดมุ่งหมายปลายทางอยู่ที่ความสงบสุขร่มเย็นของสังคมโดยส่วนรวม

วิเชียร ชาบุตรบุญชริก (2542 : 4) ได้ให้ความหมายจริยธรรม หมายถึง เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่มีปัญญาย่อมเป็นไปตามอำเภอใจ ขาดการยับยั้งชั่งคิดเป็นความเสี่ยงต่อความเสี่ยงทาย ซึ่งอาจนำทุกข์ภัยมาให้ตนเองและคนอื่น

อำนาจ ธีรวันนิช (2550 : 141) ได้ให้ความหมายจริยธรรม หมายถึง จริยธรรมเป็นความเชื่อส่วนบุคคลของแต่ละคนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การกระทำหรือการตัดสินใจอะไรก็ตามว่าเป็นสิ่งที่ถูกหรือผิด โดยลักษณะของจริยธรรมสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาเพิ่มเติมอยู่ 3 ประเด็นด้วยกันคือ

- 1) จริยธรรมเป็นการอธิบายถึงบุคคล กล่าวคือคนเป็นผู้มีจริยธรรม
- 2) พฤติกรรมแตกต่างกันไปจากบุคคลหนึ่งไปอีกบุคคลหนึ่ง เช่นบุคคลหนึ่งเห็นเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ใครก็ได้แล้วแต่เห็นเงินตกอยู่ที่นั่นแล้วเก็บใส่กระเป๋ากของตัวเอง ในขณะที่อีกคนหนึ่งเห็นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
- 3) แม้ว่าจริยธรรมจะขึ้นอยู่กับทรรศนะของผู้มอง แต่โดยทั่วไปแล้วอ้างถึงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไป

จากความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมสามารถนำมาเชื่อมโยงในการเล่นกีฬาที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะของความคิด ความรู้สึกของผู้ที่เป็นนักกีฬาในด้านสภาวะจิตใจ การเลือกประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและดีงาม รวมทั้งการแสดงออกทางด้านอารมณ์ที่สื่อออกมาสะท้อนผ่านทางบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล อันนำไปสู่การพัฒนาที่ติดตัวคุณตนและถาวรทางด้านพฤติกรรมนั้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวที่มีความเกี่ยวข้องจากการเล่นกีฬาสามารถยกตัวอย่างประกอบได้ดังนี้

พฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักกีฬา

ระบบคุณธรรมพื้นฐานในการเล่นกีฬา จากคำกล่าวของ แมคเนมีและแพร์รี่ (McNamee & Parry, 1998 : 143-146) ระบุว่า พื้นฐานของคุณธรรมในการเล่นกีฬานั้นเป้าหมายในการแข่งขันหรือการเข้าร่วม คือจะต้องเป็นการเล่นโดยอาศัยความยุติธรรม (Fair Play) ซึ่งการเล่นที่ยุติธรรมนี้จะเป็นตัวแสดงให้เห็นถึงการมีความคิด ความเข้าใจที่ดีในการแข่งขันกีฬา ซึ่งแต่เดิมการแข่งขันหรือการเล่นกีฬาพื้นฐานเดิมก็คือ การแข่งขันโดยใช้ความยุติธรรมในการแข่งขันกีฬาเป็นที่เข้าใจของนักกีฬาว่าเป็นการเล่นในลักษณะของการไม่เอาัดเอาเปรียบคู่แข่ง ซึ่งถือเป็นเรื่องบรรทัดฐานที่ถูกกำหนดไว้นอกเหนือจากส่วนอื่นๆ ที่ถูกกำหนดไว้ในกฎและกติกาการแข่งขัน โดยการเล่นที่อาศัยความยุติธรรม คือ การพยายามเคารพและให้เกียรติคู่ต่อสู้ รวมถึงบุคคลอื่นๆ ซึ่งในการพัฒนาคุณธรรมตรงส่วนนี้ ความสำคัญคือจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติตนของการเป็นนักกีฬาที่ดีรวมทั้งเกิดแรงบันดาลใจที่ดีในการเล่นกีฬาโดยอาศัยความยุติธรรม การเคารพกฎ กติกาในการแข่งขัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นประโยชน์ที่เกิดจากการเล่นและการแข่งขันกีฬาอันนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดความมีคุณธรรมต่อไป

โอกาสในการเอาัดเอาเปรียบคู่ต่อสู้จากการแข่งขันกีฬา หรือการเล่นที่ไม่ยุติธรรมอาจเกิดขึ้นได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 1) ความไม่เท่าเทียมกันและข้อจำกัดของผู้เล่น อาจทำให้นักกีฬาละเลยทางด้านของคุณธรรมหรือความยุติธรรม
- 2) ความสามารถของนักกีฬา พรสวรรค์และความพยายามเอาจริงเอาจังในการเล่นอาจส่งผลที่แสดงออกในด้านการละเลยความยุติธรรมในขณะที่แข่งขัน
- 3) พื้นฐานการแข่งขันของนักกีฬาที่มุ่งเน้นแต่ชัยชนะเป็นสิ่งสำคัญ
- 4) การละเลยหรือการไม่เห็นความสำคัญในเรื่องคุณธรรมโดยตรงของตัวนักกีฬาเอง

สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นและสะท้อนถึงเป้าหมายของคุณธรรมในการแข่งขันกีฬา ดังตัวอย่างคำกล่าวของ แมคเนมีและแพร์รี่ (McNamee & Parry, 2002 : 147) ระบุว่าหากพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบแล้ว คุณธรรมเป็นพื้นฐานในการแข่งขันกีฬาโดยทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านของกีฬาควรส่งเสริมเรื่องของคุณธรรมควบคู่กับการเล่นกีฬาที่ดี ถ้าหากนักกีฬามีมุมมองที่ดีในเรื่องคุณธรรมนักกีฬาก็จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนทั่วไปในสังคมได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งการเล่นกีฬาในลักษณะของการใช้ความยุติธรรมในการแข่งขัน ถือเป็นสิ่งสำคัญและเป็นเป้าหมายที่สูงที่สุดของนักกีฬามากกว่าการคำนึงถึงคำว่าชัยชนะ

พฤติกรรมด้านจริยธรรมของนักกีฬา

พฤติกรรมของนักกีฬาที่แสดงออกถึงการมีจริยธรรมนั้น สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบต่างๆ ได้ เช่น (เจริญ ธานีรัตน์, 2548 : 56-57)

1) การแต่งกาย การแต่งกายของนักกีฬาเป็นเครื่องชี้จริยธรรมด้านการเรียนรู้จักกาลเทศะ การมีมารยาทอันดีงาม การมีระเบียบวินัย เป็นการรักษาชื่อเสียงของสถาบันได้อีกด้วย โดยปกติแล้วจะมีเครื่องแต่งกาย 2 ชุดคือ ชุดปกติธรรมดา และชุดสำหรับใช้แข่งขันซึ่งรวมทั้งชุดวอร์มด้วย ปัจจุบันนี้หรือแม้แต่คนที่ไม่ใช่คนกีฬาที่หันมานิยมแต่งกายด้วยชุดวอร์มกันมากขึ้น และไม่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการใช้ โดยส่วนมากใส่กันเพียงเพื่อความสวยงามและความสะดวกสบายเท่านั้น แต่สำหรับผู้ฝึกสอนแล้วจำเป็นต้องพิจารณาในเรื่องนี้อย่างถี่ถ้วน เพราะการแต่งกายของนักกีฬาจะเป็นสิ่งแรกที่ปรากฏต่อสายตาประชาชน ปัญหาประการหนึ่งในเรื่องการแต่งกายของนักกีฬาดังกล่าวคือ ในช่วงเวลาที่นักกีฬาไม่ได้อยู่ระหว่างการแข่งขัน เช่น ตอนพักผ่อน ตอนกลางคืนหรือหลังการแข่งขัน นักกีฬานิยมสวมใส่กางเกงวอร์ม เสื้อยืด รองเท้าแตะ ออกเดินพักผ่อน ชื่อของตามสถานที่ทั่วไป ซึ่งเป็นสถานที่ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับภารกิจกีฬาแต่อย่างใด นั้นแสดงให้เห็นว่านักกีฬาไม่รู้จักกาลเทศะในการแต่งกาย ซึ่งผู้ฝึกสอนจะต้องชี้แจงให้นักกีฬาเข้าใจเพื่อเปลี่ยนเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับสถานที่

2) การวางตัว สิ่งที่แสดงให้เห็นว่านักกีฬาผู้นั้นได้รับการปลูกฝังในเรื่องจริยธรรมหรือไม่พิจารณาได้จากการวางตัวของนักกีฬา การใช้กิริยาจาทำที่ไม่สุภาพขณะทำการแข่งขัน การแสดงออกก้าวร้าวต่อคู่แข่งหรือผู้ตัดสิน การใช้คำพูดหยาบคาย การทำตัวไม่สำรวมท่ามกลางชุมชน ฯลฯ ก็จัดได้ว่านักกีฬาผู้นั้นขาดการอบรมด้านจริยธรรม โดนเฉพาะนักกีฬาผู้หญิงควรระมัดระวังเป็นพิเศษ นักกีฬาที่ดีควรมีอาการสงบเสงี่ยมเรียบร้อย รู้จักควบคุมตนเองทั้งต่อหน้าและลับหลังสาธารณชน การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ทำทนายเหยียดหยามฝ่ายตรงข้ามเป็นสิ่งที่ผู้ฝึกสอนควรควบคุม เพราะเป็นการแสดงถึงการขาดจริยธรรมในตัวนักกีฬาด้านการรู้จักอดกลั้น

3) น้ำใจนักกีฬา การมีน้ำใจนักกีฬาเปรียบเสมือนกับปัจจัยในการดำเนินวิถีชีวิตของการเป็นนักกีฬา ดังนั้นการที่นักกีฬาบางคนขาดหรือไร้ซึ่งน้ำใจนักกีฬาที่จะมีผลทำให้ชีวิตการเป็นนักกีฬาไม่ถูกยอมรับว่าอยู่ในกรอบแห่งจริยธรรม นั่นคือพฤติกรรมของนักกีฬาผู้นั้น จะไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม เมื่อลงสนามครั้งใดก็มักถูกผู้ดูโห่ฮาปา หรือไม่สนใจติดตามผลงาน ไม่สนับสนุนหรืออาจมีปฏิกิริยาต่อต้าน ซึ่งจากการพิจารณาข้างต้นจะเห็นได้ว่าในเรื่องของน้ำใจนักกีฬานั้นมักเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นสองอย่างควบคู่กันเสมอภายใต้ขอบเขตของความคิดความชั่ว ซึ่งนั่นก็คือในการแข่งขันกีฬาแต่ละครั้งถ้าสังเกตให้ดีสิ่งที่เห็นจากการแสดงออกของผู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาก็คือ การมีน้ำใจนักกีฬาและไม่มีน้ำใจนักกีฬา

กรณีตัวอย่างของคุณธรรมและจริยธรรมที่เกี่ยวกับการแข่งขันกีฬา

หลายครั้งที่เราอาจเห็นการแข่งขันกีฬาที่ผลการการแข่งขันอาจจะไม่เป็นไปตามสิ่งที่ผู้ชมหรือคนดูคาดหมาย โดยเฉพาะกีฬาที่มีการตัดสินด้วยการให้คะแนนแบบการใช้สายตาและมุมมองในการตัดสินจากกรณีการศึกษาตัวอย่างที่เป็นเหตุการณ์สำคัญและเป็นเหตุการณ์ที่โด่งดังครั้งหนึ่งของโลกจนได้รับความสนใจในขณะนั้นคือ การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ 2014 ณ เมืองอินชอน ประเทศเกาหลีใต้ (เอเชียนเกมส์, 2014) ระบุว่านักมวยหญิง สาริตา เทวี ชาวอินเดีย นักมวยในรุ่นไลท์เวท 60 กิโลกรัม ปฏิเสธการรับเหรียญทองแดงจากการแข่งขัน เนื่องจากการแพ้คะแนนอย่างค้ำสาวยตาผู้ชมทั้งสนามให้กับคู่แข่งนักชกจากชาวเกาหลีใต้ จีน่า พาร์ค ในรอบรองชนะเลิศ ซึ่งเป็นนักชกเจ้าภาพในการแข่งขันครั้งนั้น หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้นักชกหญิงชาวอินเดียปฏิเสธการรับเหรียญรางวัลทันที โดยการนำเหรียญรางวัลที่ได้เดินไปคล้องคอให้กับ จีน่า พาร์ค ขณะพิธีการมอบเหรียญรางวัล สาเหตุเนื่องจากเพราะเธอเชื่อว่า จีน่า พาร์ค สมควรได้รับเหรียญรางวัลเพียงแค່เหรียญทองแดงเท่านั้น จากการเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมทางด้านกีฬา ซึ่งในบางครั้งการแข่งขันกีฬาที่มีการมุ่งเน้นในเรื่องของผลแพ้ชนะเป็นสำคัญ จนทำให้นักกีฬาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลการแข่งขันหรือผู้ตัดสิน ละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งอาจเรียกอีกอย่างหนึ่งคือการมีน้ำใจนักกีฬา (spirit) จากเหตุการณ์ในครั้งนี้ถือเป็นอุทาหรณ์ครั้งหนึ่งของวงการกีฬา ที่บางครั้งการแข่งขันที่แท้จริงไม่ได้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของ กฎ กติกา การแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่อาจจะมีเรื่องของอิทธิพลหรือปัจจัยอื่นๆ ที่อาจเข้ามาแทรกแซงจนทำให้เกิดผลกระทบการแข่งขันกีฬาในด้านลบ ซึ่งถือเป็นการละเลยคุณธรรมจริยธรรมทางด้านกีฬา

ความเกี่ยวข้องระหว่างคุณธรรมจริยธรรมและประโยชน์จากการเล่นกีฬา

ในมุมมองทั่วไปของผู้ที่เล่นกีฬาและการออกกำลังกายจะได้รับการฝึกฝนและพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา นอกจากนี้ผู้ที่เล่นกีฬายังต้องรู้จักปฏิบัติตนเองให้อยู่ในกรอบของกฎและกติกาของการแข่งขัน ดังนั้นผู้ที่ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจะถูกขัดเกลาทางด้านจิตใจเชื่อมโยงไปยังการกระทำในด้านอื่นๆ จากข้อสรุปประโยชน์ของการเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย 5 ประการมีด้วยกันดังนี้ (ศิริรัตน์ หิรัญรัตน์ อังไฉน ชัยยงค์ บุญบุตร, 2555 : 22-23)

1) ทางด้านร่างกาย อวัยวะในระบบต่างๆ ของร่างกายสามารถทำงานประสานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลให้ร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง มีบุคลิกภาพที่ดี สามารถประกอบกิจกรรมการทำงานประจำวันได้อย่างกระฉับกระเฉง มีภูมิคุ้มกันสูง สมรรถภาพทางกายดี

2) ทางด้านจิตใจ การออกกำลังกายสม่ำเสมอนอกจากจะทำให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วจิตใจร่าเริง เบิกบานก็จะเกิดความต่อเนื่องกันมา เนื่องจากร่างกายปราศจากโรคภัยไข้เจ็บถ้าได้ออกกำลังกายร่วมกันหลายๆ คน เช่น การเล่นกีฬาเป็นทีมทำให้เกิดความเอื้อเฟื้อมีเหตุผล อดกลั้น สุขุม รอบคอบ และยุติธรรม

3) ทางด้านอารมณ์ มีอารมณ์เยือกเย็นไม่หุนหันพลันแล่น ช่วยคลายความเครียดจากการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน เมื่ออารมณ์เยือกเย็นก็สามารถทำงานหรือออกกำลังกายได้อย่างดี

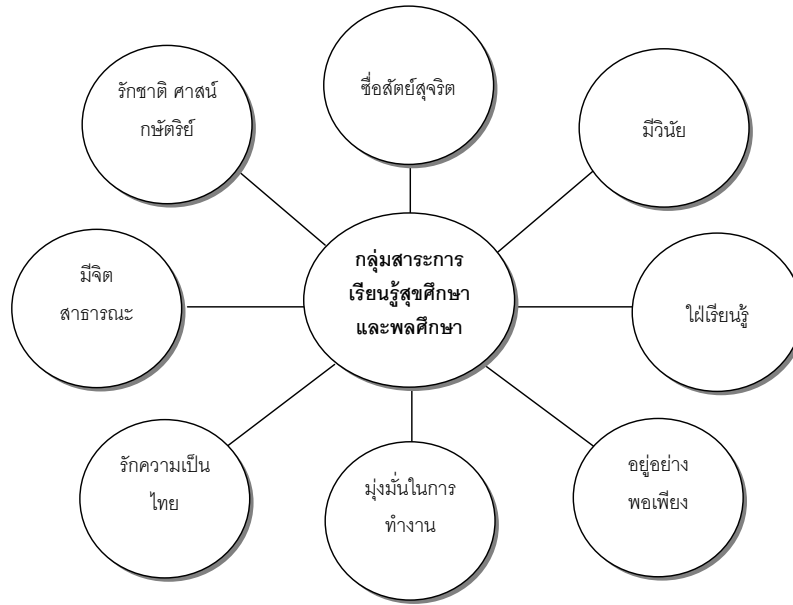
4) ทางด้านสติปัญญา การออกกำลังกายสม่ำเสมอทำให้ความคิดอ่านปลอดโปร่งมีไหวพริบ มีความคิดสร้างสรรค์ ค้นหาวิธีเอาชนะคู่แข่งในวิถีทางในเกมการแข่งขัน ซึ่งบางครั้งสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

5) ทางด้านสังคม สามารถปรับตัวเข้ากับผู้ร่วมงานและผู้อื่นได้ เพราะการเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายร่วมกันเป็นหมู่ มากๆ ทำให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้พฤติกรรม มีบุคลิกภาพที่ดี มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและสามารถอยู่ร่วมใน สังคมได้อย่างมีความสุข

จากการศึกษางานวิจัยตัวอย่างด้านกีฬาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของ ไพศาล เกษแก้ว (2543 : 42) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาที่เล่นกีฬาและไม่เล่นกีฬา สังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดชุมพร พบว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาที่เล่นกีฬานั้น มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่านักศึกษาที่ไม่เล่นกีฬา โดยเฉพาะในด้านของความรับ ผิดชอบ ซึ่งหมายถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเพียร ความละเอียดรอบคอบให้บรรลุความสำเร็จตาม ความมุ่งหมาย เช่นเดียวกับการศึกษาวิจัยของ สดใส ยาทองไชย (2540 : 44) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวัดพฤติกรรมทางด้าน ความมีน้ำใจของนักกีฬาที่เข้าร่วมแข่งขันกีฬากีฬาอาชีพเกมส์ ซึ่งพบว่า นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอาชีพเกมส์นั้น ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมความมีน้ำใจนักกีฬาอยู่ในระดับที่พึงประสงค์ คือในด้านของการรับรู้ของการแพ้ชนะ ความมีน้ำใจ การ เคารพคำตัดสิน ความกล้าหาญ และความซื่อสัตย์ เป็นต้น ดังนั้นจากการศึกษากรณีตัวอย่างดังกล่าว จึงทำให้ทราบถึงความ เกี่ยวข้องความเชื่อมโยงในด้านของการนำกีฬาไปใช้เป็นส่วนหนึ่งสำหรับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์ให้เกิด ขึ้นได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ต้องมีการเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็กหรือนักเรียนในโรงเรียน เนื่องจากในวัยดังกล่าวกีฬาได้มีบทบาท ที่ถูกนำไปใช้เป็นส่วนหรือส่วนหนึ่งของการพัฒนาการเคลื่อนไหวร่างกาย จากการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนของครูผู้สอนและในหลายๆ ครั้งการเล่นกีฬาโดยทั่วๆไปจะต้องมียึดถือการปฏิบัติตามรูปแบบวิธีการเล่น กติกา กฎและระเบียบที่แต่ละชนิดได้กำหนดไว้ จึงถือเป็น โอกาสอันดีที่ครูผู้สอนจะสามารถประยุกต์ใช้กีฬาเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักเรียนได้ดังแนวคิดต่อไปนี้

แนวทางการประยุกต์ใช้กีฬาเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักเรียน

เป็นที่ทราบกันดีว่ากีฬาและการออกกำลังกายนั้นได้เข้าถึงคนทุกกลุ่มช่วงอายุ เริ่มตั้งแต่ในวัยเด็กไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ และกีฬา ยังมีส่วนสำคัญในการถูกนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการเคลื่อนไหวร่างกาย รวมทั้งการกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการ เรียนเรียนรู้ในโรงเรียนระดับต่างๆ ผ่านรายวิชาพลศึกษา ดังนั้นความมุ่งหมายควบคู่ของการใช้กีฬาเป็นสื่อในการพัฒนาร่างกายนั้น ควรมุ่งเน้นและสอดแทรกไปกับการพัฒนาทางด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ผู้ที่เล่นกีฬาหรือนักเรียนได้เรียนรู้และซึมซับสิ่งต่างๆ อันจะก่อให้เกิดความมีคุณธรรมจริยธรรม โดยผู้ที่มิชอบและมีส่วนสำคัญในการใช้กีฬาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวนั้นก็ คือครูผู้สอนในโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาพที่ว่านี้คงหนีไม่พ้นหน้าที่ของครูพลศึกษา ครูจะต้องสอดแทรกหลักการของคุณธรรมและจริยธรรมในการเรียนเสมอ โดยไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะในเรื่องการพัฒนาทางด้านร่างกาย เพียงอย่างเดียว แต่ควรมุ่งเน้นพัฒนาเรื่องความมีน้ำใจนักกีฬา ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลา ความเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่ต่อบุคคลอื่น เป็นต้น ซึ่งสิ่งสำคัญของการพัฒนาเหล่านี้ล้วนเป็นการประพฤติปฏิบัติด้านคุณธรรมและจริยธรรมทั้งสิ้น ทั้งนี้จากความสำคัญดังกล่าวจึงควรมีการส่งเสริมโดยเริ่มต้นตั้งแต่การปลูกฝังในวัยเรียนผ่านทางกระบวนการจัดการเรียนรู้ใน วิทยาลัย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551 : 204) ซึ่งปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ (สพฐ.) โดยมุ่งหวังในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียนในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตลอดจนระดับ ชั้นมัธยมศึกษา ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงคือครูผู้สอน มีหน้าที่ที่จะต้องบูรณาการการจัดการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนทาง ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้มีความสอดคล้องและควบคู่กับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรนี้หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ตามที่หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดไว้ 8 คุณลักษณะ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 15)

สิ่งที่ครูผู้สอนทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียน ควรเพิ่มเติมและตระหนักถึงความสำคัญในการสอดแทรกความเป็นคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยใช้กีฬาเป็นสื่อ ซึ่งสามารถนำข้อพิจารณาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นแนวทางในการเชื่อมโยงบูรณาการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ดังตัวอย่างจากการบูรณาการงานวิจัยของ สิทธิพงษ์ ปานนาค (2556 : 61-64) ที่ได้พัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้พลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างหลักเกณฑ์การประเมินผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กีฬาเป็นสื่อหรือในชั่วโมงของวิชาพลศึกษา โดยครูสามารถที่จะวางแนวทางหรือประยุกต์การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชั่วโมงให้มีความสอดคล้องกับรายละเอียดดังหัวข้อต่อไปนี้ (ภาพประกอบ 2)

แผนภาพที่ 2 กีฬากับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักเรียน ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

บทสรุป

จากความสำเร็จในเรื่องกีฬากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจะเห็นได้ว่า กีฬาสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการปลูกฝังให้นักเรียนให้รู้จักการมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี โดยผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนในการช่วยพัฒนามีค่านิยมด้านการประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในสังคมแบบรู้จักการเคารพกฎ ระเบียบ และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ รู้จักความประนีประนอมและมีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตน ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูนั้น สามารถนำแนวทางและข้อกำหนดของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นพื้นฐานและทิศทางของการส่งเสริมพัฒนา ซึ่งในความสำเร็จดังกล่าวยังถือว่ามีความสอดคล้องในด้านการพัฒนานักเรียนและเยาวชนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ความมุ่งหวังของการใช้กีฬาเป็นสื่อในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564 (แผนพัฒนาการศึกษาระดับชาติ, 2560 : 26) ที่มุ่งหวังให้การจัดระบบการศึกษาได้รับการบริหารจัดการด้านกีฬาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง มีครูที่มีคุณภาพและจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ มีการส่งเสริมการออกกำลังกายและเล่นกีฬาขั้นพื้นฐานได้อย่างถูกต้อง นักเรียนหรือเยาวชนรู้จักกฎและกติกาจนสามารถถึงขั้นดูกีฬาเป็นเล่นกีฬาได้ มีทัศนคติที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัยและน้ำใจนักกีฬา ซึ่งในอีกมุมมองประเด็นหนึ่งทุกๆ ไป ถึงแม้ว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจะดูเหมือนว่าเป็นเรื่องพัฒนาและปลูกฝังได้ค่อนข้างยาก อาจต้องใช้ระยะเวลาและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องก็ตามแต่หากผู้คนในสังคมขาดความตระหนักและความเอาใจใส่และปล่อยปะละเลย เพิกเฉยต่อเรื่องดังกล่าว สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ในสังคมก็อาจจะประสบไปด้วยสภาพปัญหาต่างๆ กลายเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยผู้คนที่มีความเห็นแก่ตัว ขาดการยึดมั่นในการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งก็คงจะถึงเวลาแล้วที่ผู้คนทั้งหลายในรุ่นของคนปัจจุบัน ควรที่จะต้องสร้างความตระหนักให้ทุกคนในสังคมได้รู้จักการมีคุณธรรมจริยธรรม ช่วยกันสร้างให้สังคมเป็นสังคมที่น่าอยู่เต็มไปด้วยความมีน้ำใจไมตรีเป็นมิตรที่ดีต่อกัน มิใช่สังคมที่มีความเจริญเพียงแค่วัตถุนิยมแต่เป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความเจริญทางด้านความงามของจิตใจมนุษย์กันเสียที โดยใช้กีฬาเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่ในระดับวัยเรียนอย่างต่อเนื่องและระยะยาว ตามรูปแบบการบูรณาการเชื่อมโยงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ด้าน ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความมีวินัย ด้านการใฝ่เรียนรู้ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านการรักความเป็นไทย และด้านการมีจิตสาธารณะ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาระดับชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กลินประทุม แสงสุระ. (2550). *การสร้างแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กุลยา ตันติผลลาชีวะ. (2551). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : เบรน-เบสบุ๊คส์.
- คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. (2556). *คุณธรรมและจริยธรรมไม่มีขาย สังคมไทยจะมีได้ต้องช่วยกัน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า.
- เจริญ ธาณิรัตน์. (2548). *หลักและวิชาการฝึกกีฬา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ชัยยงค์ บุญบุตร. (2555). *การสร้างสมรรถภาพทางกาย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีรรัตน์ กิจจารักษ์. (2542). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. เพชรบูรณ์ : สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.

- ไพศาล เกษแก้ว. (2543). *เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาที่เล่นกีฬาและไม่เล่นกีฬาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชุมพร*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรวิท คงมนต์. (2551). *รูปแบบใหม่ของการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบญจ.
- วิเชียร ชาบุตรบุญทรริก. (2542). *ความจริงของชีวิต*. กรุงเทพฯ : เวิร์ดเวฟเอ็ดดูเคชั่น.
- สดีไส ยาทองไชย. (2540). *พฤติกรรมความมีน้ำใจของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอาชีพเกมส์*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- สิทธิพงษ์ ปานนาค. (2556). *การพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในการจัดการเรียนรู้พลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ. (2555). *นโยบายและแผนวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555-2564)*. (20 พฤศจิกายน 2561) สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=8408.
- อาจารย์พงษ์ คำตัน. (2554). *การปฏิบัติตนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครปฐม*. คณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- อำนาจ วีระวนิช. (2550). *การจัดการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ที่อป จำกัด.
- เอเชียนเกมส์ 2014. (2560). *ข่าวกีฬาเอเชียนเกมส์*. (24 เมษายน 2560). สืบค้นจาก <http://sports.bugaboo.tv/watch/145827>.
- McNamee M.J., & Parry S.J. (1998). *Ethics and Sport*. Retrieved from <https://www.amazon.com/Ethics-Sport-M-J-McNamee/dp/0419215107>.
- McNamee M.J., & Parry S.J. (2002). *Fair Play in Sport*. Retrieved from https://books.google.co.th/books/about/Ethics_and_Sport.